

ZAŁĄCZNIK A ZAKRES ODPOWIEDZIALNOŚCI I ORGANIZACJA PRZECIWDZIAŁANIA

PODSTAWY PRAWNE

Podstawy prawne organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na polskich obszarach morskich określone są w następujących aktach prawnych:

Ustawa o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej¹

- A.1. Ustawa określa status prawny obszarów morskich Rzeczypospolitej Polskiej, pasa nadbrzeżnego oraz organy administracji morskiej i ich kompetencje.

Organami administracji morskiej są:

- minister właściwy ds. gospodarki morskiej – jako naczelny organ administracji morskiej;
- dyrektorzy urzędów morskich – jako terenowe organy administracji morskiej.

Minister właściwy ds. gospodarki morskiej sprawuje nadzór nad działalnością dyrektorów urzędów morskich w zakresie uregulowanym w ustawie oraz w przepisach odrębnych.

Ustawa reguluje ponadto zasady ustanawiania stref zamkniętych i niebezpiecznych dla żeglugi i rybołówstwa² oraz uprawnienia inspekcji morskiej w zakresie wykrywania zanieczyszczeń środowiska morskiego powodowanych działalnością na morzu i ich sprawców³.

Ustawa o bezpieczeństwie morskim⁴

- A.2. W Rozdziale 5 ustawy powołuje się Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa – Służbę SAR jako państwową jednostkę budżetową podległą bezpośrednio ministrowi właściwemu ds. gospodarki morskiej oraz określa inne zadania związane z bezpieczeństwem morskim i zwalczaniem zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, które są określone przepisami odrębnych ustaw.

Ustawa o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki⁵

- A.3. Określa zadania i uprawnienia organów administracji morskiej w odniesieniu do zapobiegania zanieczyszczeniom oraz zwalczaniu zanieczyszczeń pochodzących ze statków.

Dyrektor urzędu morskiego, do którego wpłynie meldunek lub sprawozdanie albo, który otrzyma z innego źródła wiadomość o zanieczyszczeniu lub zagrożeniu zanieczyszczeniem polskich obszarów morskich, jest obowiązany:

---

¹ Dz.U. z 1991r. nr 32 poz. 131 oraz obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 czerwca 2003 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U z 2003 r. nr 153, poz. 1052).

² Art. 3 ustawy oraz Załącznik E – Poziomy reagowania.

³ Art.50 ustawy.

⁴ Dz.U. z 2000 r. nr 109, poz.1156 z późniejszymi zmianami.

⁵ Dz.U. z 1995 r. nr 47, poz. 243 z późniejszymi zmianami.

KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROZEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

- dokonać oceny faktycznej sytuacji w celu ustalenia rodzaju i stopnia zanieczyszczenia morza lub zagrożenia zanieczyszczeniem;
- w razie potrzeby zarządzić i podjąć odpowiednie działania;
- niezwłocznie poinformować właściwe organy innych państw stron Konwencji Helińskiej 1992 o istniejącej sytuacji i podjętej lub zamierzonej akcji, jeżeli rozlew przemieszcza się lub może przemieścić się do obszaru morskiego tych państw. Czynność tę dyrektor urzędu morskiego może zlecić kierownikowi jednostki organizacyjnej, biorącej udział w zwalczaniu zanieczyszczeń.

A.4. W przypadku zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem polskiego obszaru morskiego, dyrektor urzędu morskiego może nakazać kapitanowi:

- opuszczenie polskich obszarów morskich przez statek;
- przeholowanie, ratowanie statku lub przeprowadzenie niezbędnych napraw;
- wyładowanie we właściwym miejscu szkodliwych substancji.

A.5. Dyrektor urzędu morskiego w celu zwalczania zanieczyszczenia na polskich obszarach morskich:

- może bezpośrednio zwrócić się o pomoc do właściwych organów innych państw stron Konwencji Helińskiej 1992, przede wszystkim tych, które mogą zostać również dotknięte skutkami zanieczyszczenia;
- wezwany do udzielenia pomocy przez organ innego państwa strony Konwencji Helińskiej 1992, ma obowiązek podjąć starania w celu udzielenia takiej pomocy.

W powyższych przypadkach dyrektor urzędu morskiego powiadamia Komisję Helińską o podjętych działaniach.

A.6. Dyrektor urzędu morskiego, który otrzyma wiadomość o zanieczyszczeniu na obszarze Morza Bałtyckiego, mogącym stanowić poważną groźbę dla środowiska tego obszaru lub związanych z tym interesów jakiegokolwiek państwa strony Konwencji Helińskiej 1992, po sprawdzeniu, przekazuje niezwłocznie wszystkie odpowiednie informacje właściwym organom państwa, które może być zagrożone skutkiem zanieczyszczenia, łącznie z informacją o zamierzonych lub podjętych działaniach, a w odniesieniu do wypadku dotyczącego statku, przekazuje te informacje również właściwemu organowi państwa przynależności statku. Przesyłanie, do właściwych organów zainteresowanych państw stron Konwencji Helińskiej 1992 informacji ponawia się do czasu uzyskania zawiadomienia o podjętych przez te państwa działaniach. Jeżeli rozmiar zanieczyszczenia to uzasadnia, informacje o zanieczyszczeniu przekazywane są do Międzynarodowej Organizacji Morskiej.

A.7. Zadania w zakresie zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu wykonuje Służba SAR.

A.8. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej może wydać decyzję o zastosowaniu na polskich obszarach morskich, w stosunku do statków o polskiej przynależności, niezbędnych środków, łącznie z zatopieniem lub zniszczeniem statku, w celu zapobieżenia, ograniczenia lub usunięcia poważnego i bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego polskim wybrzeżom lub związanym z nimi interesom, powstałego na skutek zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem morza.

A.9. Do obcych statków znajdujących się na polskich obszarach morskich stosuje się odpowiednio postanowienia Międzynarodowej konwencji dotyczącej interwencji na

morzu pełnym w razie zanieczyszczenia olejami⁶, sporządzonej w Brukseli dnia 29 listopada 1969 r. oraz uzupełniającego ją Protokołu dotyczącego interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia morza substancjami innymi niż olej⁷, sporządzonego w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.

Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu⁸

A.10. Rozporządzenie określa:

- sposób organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na polskich obszarach morskich;
- jednostki organizacyjne współdziałające w zakresie zwalczania zagrożeń na morzu ze Służbą SAR;
- podmiot właściwy do opracowania krajowego planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego – Krajowego Planu oraz jego elementy składowe;
- zadania organów administracji morskiej w zakresie funkcjonowania systemu zwalczania zanieczyszczeń na morzu;
- zadania i uprawnienia Służby SAR w organizowaniu i koordynowaniu akcji zwalczania zagrożeń lub zanieczyszczeń na morzu;
- zasady i sposób udostępniania w ramach współpracy międzynarodowej informacji o gotowości do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego.

A.11. Sposób zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń związanych z bojowymi środkami chemicznymi zatopionymi w polskich obszarach morskich regulują odrębne przepisy⁹.

A.12. W realizacji zadań mających na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu uczestniczą:

- Organy administracji morskiej;
- Służba SAR;
- Armator i kapitan statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza;
- Jednostki współdziałające

A.13. Kapitan statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza, realizując zadania określone w art.12 ustawy z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, jest obowiązany podjąć, w miarę posiadanych możliwości, natychmiastowe działania mające na celu w szczególności zatrzymanie wypływu szkodliwej substancji lub ograniczenie jego wielkości oraz przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się zanieczyszczenia.

A.14. Armator statku jest obowiązany do niezwłocznego podjęcia działań minimalizujących skutki zanieczyszczenia środowiska morskiego w szczególności przez usunięcie substancji powodującej zanieczyszczenie, wydobycie z wraku paliwa lub innej substancji szkodliwej dla środowiska morskiego oraz odszukanie i wydobycie z morza niebezpiecznych substancji przewożonych w opakowaniach.

⁶ Dz.U. z 1976 r. nr 35, poz. 207.

⁷ Dz.U. z 1984 r. nr 24, poz. 116

⁸ Dz. U. 2002 Nr 239, poz. 2026.

⁹ Zarządzenie Porządkowe Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni Nr 3 z dnia 3 lutego 1997 r. w sprawie wprowadzenia w życie „Instrukcji postępowania w przypadku wyłowienia amunicji chemicznej. (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1997 r. nr 60, poz. 192)

KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROZEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

- A.15. Działania mające na celu zwalczanie zagrożenia lub zanieczyszczenia morza prowadzone przez kapitana statku i armatora, wykonuje się pod nadzorem dyrektora właściwego terytorialnie urzędu morskiego.
- A.16. Dyrektor urzędu morskiego, biorąc pod uwagę rodzaj i stopień zagrożenia lub zanieczyszczenia morza oraz sposób wykonywania przez kapitana i armatora statku działań, może polecić prowadzenie tych działań Służbie SAR lub innej wyspecjalizowanej jednostce organizacyjnej.
- A.17. W tym przypadku wykonawcy działań przysługuje od armatora statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza, zwrot kosztów usunięcia zagrożenia lub zanieczyszczenia i użycia środków zapobiegawczych, stosowanych po zdarzeniu powodującym zanieczyszczenie.
- A.18. W przypadku, gdy z rodzaju i stopnia zagrożenia środowiska morskiego albo przebiegu działań zmierzających do zwalczania zanieczyszczenia morza wynika możliwość zanieczyszczenia brzegu morskiego lub zagrożenia życia lub zdrowia ludności w rejonie nadmorskim, dyrektor urzędu morskiego jest obowiązany powiadomić o tym niezwłocznie właściwego wojewodę oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w celu podjęcia przez nich odpowiednich działań zapobiegawczych na lądzie.
- A.19. Zwalczanie zanieczyszczeń na polskich obszarach morskich wykonuje się metodami mechanicznymi. Dyrektor właściwego urzędu morskiego może udzielić zgody na zastosowanie do zwalczania zanieczyszczeń metod innych niż mechaniczne. Zgody udziela się na wniosek kierownika akcji.
- A.20. Do zadań Służby SAR w zakresie dotyczącym zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu należy w szczególności:
- utrzymywanie gotowości do przyjmowania zawiadomień o zagrożeniach i zanieczyszczeniach środowiska morskiego;
  - utrzymywanie gotowości sił i środków do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego;
  - planowanie, prowadzenie i koordynacja akcji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
  - współdziałanie z innymi służbami i systemami ratowniczymi funkcjonującymi na obszarze kraju;
  - współdziałanie z odpowiednimi służbami państw - stron Konwencji Helsińskiej 1992 w akcjach zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego.
- A.21. W ramach zadań Służba SAR jest upoważniona do:
- zwracania się do jednostek współdziałających o dostarczenie na miejsce akcji niezbędnego sprzętu, personelu bądź zespołów operacyjnych ujętych w Krajowym Planie, a także informacji wymaganej do właściwego zorganizowania i kierowania akcją;
  - występowania do dyrektora właściwego urzędu morskiego o wezwanie pomocy państw - stron Konwencji Helsińskiej 1992, jeżeli możliwości własne Służby SAR i jednostek współdziałających, wymienionych w Krajowym Planie, okażą się niewystarczające do przeprowadzenia skutecznej akcji;
  - podejmowania niezbędnych uzgodnień z właściwymi organami celnymi, ochrony granic i innymi właściwymi organami, umożliwiającymi wprowadzenie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym na morze terytorialne, morskie wody

KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

- wewnętrzne lub przestrzeń powietrzną podążających z pomocą z państw - stron Konwencji Helsińskiej 1992, statków morskich, statków powietrznych, personelu i wyposażenia służącego zwalczaniu zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
- kierowania sił i środków Służby SAR do akcji poza polskie obszary morskie w celu udzielenia pomocy na prośbę państw - stron Konwencji Helsińskiej 1992, w uzgodnieniu z dyrektorem właściwego urzędu morskiego.
- A.22. Działaniami zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń kierują:
- kierownik akcji;
  - dowódca akcji na miejscu jej prowadzenia.
- Zadania kierownika akcji polegają w szczególności na:
- opracowywaniu planów akcji;
  - uruchamianiu jednostek Służby SAR do działań zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń;
  - wyznaczaniu dowódcy akcji na miejscu jej prowadzenia;
  - podejmowaniu decyzji o sposobie zwalczania zanieczyszczenia na poszczególnych etapach rozwoju akcji i, w miarę potrzeb, modyfikowaniu planu akcji;
  - organizowaniu zabezpieczenia logistycznego prowadzonych działań na morzu;
  - współdziałaniu z innymi jednostkami organizacyjnymi zgodnie z Krajowym Planem;
  - realizowaniu współdziałania z odpowiednimi służbami innych państw;
  - powiadamianiu o niebezpieczeństwach w rejonie prowadzonej akcji.
- A.23. Kierownik akcji, opracowując plan akcji, powinien uwzględniać:
- aktualne i przewidywane warunki hydrologiczno-meteorologiczne w rejonie akcji;
  - czas potrzebny na dotarcie niezbędnych sił i środków do rejonu wystąpienia zagrożenia bądź zanieczyszczenia;
  - rodzaj i wielkość zanieczyszczenia;
  - dostępność sił i środków Służby SAR, jednostek współdziałających wymienionych w Krajowym Planie oraz odpowiednich służb państw - stron Konwencji Helsińskiej 1992.
- A.24. Kierownik akcji, przygotowując plan akcji oraz podczas jej trwania, powinien korzystać z dostępnych informatycznych programów symulacyjnych prognozujących rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń na morzu.
- Kierowanie akcją na miejscu jej prowadzenia polega w szczególności na:
- bezpośrednim kierowaniu działaniami skierowanych do akcji specjalnych statków morskich do zwalczania zanieczyszczeń zgodnie z planem akcji;
  - informowaniu kierownika akcji o bieżącej sytuacji, sposobie i stopniu realizacji planu akcji.
- A.25. Na obszarze portu inicjatorem i koordynatorem akcji zwalczania zanieczyszczeń prowadzonej przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne jest kapitan portu, a w porcie wojennym - komendant portu, działający w sposób określony odpowiednio przez dyrektora właściwego urzędu morskiego albo dowódcę Marynarki Wojennej.
- A.26. Działania mające na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na obszarach portowych podejmują podmioty zarządzające portem przy wykorzystaniu wyspecjalizowanych jednostek organizacyjnych.

- A.27. Podmioty zarządzające portem, przystanią, terminalem lub stoczną remontową opracowują i na bieżąco aktualizują plany zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych. Plany wymagają uzgodnienia z dyrektorem Służby SAR oraz właściwym terytorialnie komendantem Państwowej Straży Pożarnej. Uzgodnione plany zatwierdza, w formie decyzji, dyrektor właściwego urzędu morskiego. Zatwierdzone plany stanowią integralną część Krajowego Planu.
- A.28. W portach wojennych plany są opracowywane, aktualizowane i uzgadniane przez komendanta portu wojennego. Uprawnienia dyrektora urzędu morskiego w stosunku do planów w portach wojennych przysługują dowódcy Marynarki Wojennej.
- A.29. W przypadku konieczności wynikającej z potrzeb akcji zwalczania zanieczyszczeń, Służba SAR współdziała z jednostkami organizacyjnymi:
- Państwowej Straży Pożarnej oraz innymi podmiotami wchodzącymi w skład krajowego systemu ratowniczo gaśniczego;
  - Marynarki Wojennej;
  - Straży Granicznej;
  - Policji;
  - Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej;
  - innymi - określonymi w Krajowym Planie.
- A.30. Jednostki organizacyjne są obowiązane w szczególności do:
- wskazania sił i środków, które będą do dyspozycji Służby SAR w przypadku konieczności ich użycia w akcjach zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu oraz określenia ich parametrów technicznych i operacyjnych, a także zachowania gotowości do podjęcia działań;
  - określenia sposobów ich alarmowania i informowania;
  - wskazania osób odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu współdziałania, w celu uwzględnienia ich w Krajowym Planie.
- A.31. Osoby odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu współdziałania są obowiązane do dołożenia wszelkich starań w celu udzielenia Służbie SAR wymaganej pomocy.

OKREŚLENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI

Odpowiedzialność organizacyjna organów administracji morskiej i MSPiR

- A.32. Minister właściwy ds. gospodarki morskiej jako organ zarządzający szczebla rządowego, sprawuje generalny, administracyjny, operacyjny i strategiczny nadzór związany ze zwalczaniem zanieczyszczeń olejowych i chemicznych na morzu, niezależnie od źródła pochodzenia tych zanieczyszczeń. Nadzór ogólny dotyczy funkcjonowania podległych mu instytucji, w tym opracowania i wdrożenia Krajowego Planu.
- A.33. Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (Służba SAR) wykonuje działania operacyjne, jako jednostka podległa bezpośrednio ministrowi właściwemu ds. gospodarki morskiej. Morskie Ratownicze Centrum Koordynacyjne (MRCC) działające w ramach Służby SAR funkcjonuje jako Narodowy Punkt Kontaktowy (MPNCP) i pełni dyżur 24 godzinny.
- A.34. Minister właściwy ds. gospodarki morskiej współpracuje z Ministrem Obrony Narodowej w zakresie współdziałania Służby SAR z jednostkami Marynarki Wojennej,

Ministrem Środowiska i Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji w zakresie współdziałania z jednostkami Państwowej Straży Pożarnej i Straży Granicznej.

Odpowiedzialność organizacyjna jednostek współdziałających

- A.35. Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji jest odpowiedzialny za organizację systemu reagowania kryzysowego na terenie RP. Poprzez uzgodnienie Krajowego Planu, w ramach nadzoru nad Państwową Strażą Pożarną, Strażą Graniczną, Policją oraz administracją rządową i samorządową, w miarę identyfikowanych potrzeb udziela wsparcia akcjom przeciwdziałania zagrożeniom i zanieczyszczeniom na morzu, powstałym na skutek rozlewu substancji olejowej lub innej substancji szkodliwej.
- A.36. Minister Obrony Narodowej nadzorujący jednostki Marynarki Wojennej, poprzez uzgodnienie Krajowego Planu, w ramach istniejącego systemu prawnego oraz w miarę identyfikowanych potrzeb udziela wsparcia akcjom przeciwdziałania zagrożeniom i zanieczyszczeniom na morzu, powstałym na skutek rozlewu substancji olejowej lub innej substancji szkodliwej.
- A.37. Minister Środowiska poprzez uzgodnienie Krajowego Planu i w ramach nadzoru nad Inspekcją Ochrony Środowiska jest odpowiedzialny za oszacowanie stanu środowiska w przypadku zanieczyszczenia morza lub brzegu morskiego. Ponadto sprawuje generalny nadzór nad ochroną środowiska w tym również morskiego w zakresie zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł lądowych¹⁰,¹¹.

Odpowiedzialność operacyjna organów administracji morskiej i Służby SAR

- A.38. Minister właściwy ds. gospodarki morskiej sprawuje ogólny nadzór operacyjny, w szczególności do zakresu jego kompetencji należy:
- podejmowanie decyzji o interwencji;
  - występowanie z wnioskiem do Rady Ministrów o wprowadzenie stanu klęski żywiołowej na obszarach morskich RP oraz kierowanie działaniami prowadzonymi w celu zapobieżenia skutkom klęski żywiołowej lub ich usunięcia, w ramach Rządowego Centrum Koordynacji Kryzysowej.
- A.39. Dyrektorzy urzędów morskich są odpowiedzialni za inicjowanie akcji przeciwdziałania, w tym:
- inicjowanie akcji zwalczania zanieczyszczeń na morzu;
  - wzywianie pomocy międzynarodowej;
  - udzielanie pomocy międzynarodowej;
  - udzielanie zgody na stosowanie innych niż mechaniczne środków zwalczania zanieczyszczeń.

Dyrektorzy urzędów morskich ponadto prowadzą postępowania w celu wykrycia sprawcy zanieczyszczenia oraz zabezpieczają dokumentację.

- A.40. Jeżeli w przypadku złej pogody lub stanu morza istnieje poważne zagrożenie zanieczyszczenia obszarów morskich, bądź zagrożone jest bezpieczeństwo życia

---

¹⁰ Dz. U. z 2001 r. nr 62, poz. 627 – Prawo ochrony środowiska (z późniejszymi zmianami)

¹¹ Dz. U. z 2001 r. nr 115, poz. 1229 – Prawo wodne (z późniejszymi zmianami)

ludzkiego, dyrektor właściwego urzędu morskiego, po uzyskaniu informacji właściwych służb meteorologicznych:

- powiadamia jeśli jest to możliwe, kapitana statku znajdującego się w danym rejonie portu oraz zamierzającego wejść lub wyjść z portu o stanie morza i warunkach pogodowych;
- nie naruszając obowiązku niesienia pomocy statkom w niebezpieczeństwie oraz zgodnie z planem udzielania statkom znajdującym się w niebezpieczeństwie schronienia na polskich obszarach morskich, może podjąć inne środki, łącznie z zaleceniem bądź zakazem wejścia lub wyjścia z portu, do czasu, gdy zostanie ustalone, że nie istnieje ryzyko dla życia ludzkiego lub zagrożenie zanieczyszczenia środowiska;
- może podjąć niezbędne środki w celu ograniczenia bunkrowania statków lub wprowadzić zakaz bunkrowania na wodach terytorialnych¹².

A.41. W przypadku, gdy z rodzaju i stopnia zagrożenia środowiska morskiego albo przebiegu działań ratowniczych wynika możliwość zanieczyszczenia brzegu morskiego lub zagrożenia życia lub zdrowia ludności w rejonie nadmorskim, dyrektor urzędu morskiego jest obowiązany powiadomić o tym niezwłocznie właściwego wojewodę oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w celu podjęcia przez nich odpowiednich działań zapobiegawczych na lądzie. W oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 roku w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania¹³ działaniami kieruje zespół właściwy terytorialnie.

A.42. W następstwie decyzji właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa (Służba SAR) jest wyznaczona do wykonywania działań operacyjnych związanych z akcją zwalczania zanieczyszczeń na morzu.

A.43. W przypadku akcji międzynarodowej zainicjowanej przez stronę polską, lub przemieszczającej się na obszar polskiej strefy odpowiedzialności, Służba SAR wykonuje zadania operacyjne, poprzez wyznaczonego Szefa Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO).

Kierownictwo operacyjne, nadzór operacyjny i kierownictwo taktyczne

A.44. W przypadku akcji przeciwdziałania o zasięgu krajowym kierownictwo operacyjne sprawuje Dyrektor Służby SAR, poprzez swojego zastępcę - Szefa Operacji Zwalczania Zanieczyszczeń na Morzu (HOO)

A.45. Kierownictwo taktyczne sprawowane jest przez dowódcę akcji na miejscu jej prowadzenia (OSC) wyznaczonego przez HOO.

A.46. W przypadku międzynarodowej akcji ratowniczej Dyrektor Służby SAR nominuje dowódcę narodowego zespołu prowadzącego akcję na miejscu (NOSC).

A.47. W przypadku międzynarodowej akcji ratowniczej, w której Polska jest stroną wiodącą, Dyrektor Służby SAR sprawuje kierownictwo operacyjne, jako Dowódca Akcji (RC) oraz wyznacza naczelnego dowódcę na miejscu jej prowadzenia (SOSC). Funkcje HOO wykonuje Zastępca Dyrektora Służby SAR, podobnie, jak w przypadku akcji o zasięgu krajowym.

¹² Dz. U. z 2000 r. nr 109, poz. 1156 z późniejszymi zmianami

¹³ Dz. U. 2002, Nr 215, poz. 1818

Odpowiedzialność operacyjna jednostek współdziałających

Minister właściwy ds. spraw wewnętrznych i administracji

- A.48. Państwowa Straż Pożarna wykonuje bezpośrednie działania w zakresie określonym:
- Ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej¹⁴
  - Ustawą z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej¹⁵

W pewnym zakresie wspólne działania operacyjne PSP i Służby SAR mogą być wykonywane w oparciu o porozumienie z dnia 17 grudnia 2003 r. pomiędzy Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej, Pomorskim Komendantem Wojewódzkim, Zachodniopomorskim Komendantem Wojewódzkim, Warmińsko-Mazurskim Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej, a Dyrektorem Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa. Treść tego porozumienia przytoczona jest w Załączniku C.

- A.49. Straż Graniczna współpracuje w działaniach na morzu oraz w przypadku konieczności również w operacjach zwalczania zanieczyszczeń na brzegu morskim. W przypadku pomocy międzynarodowej Straż Graniczna udzieli pomocy przy przekraczaniu granic morskich i lądowych. Wykaz sił i środków Morskiego Oddziału Straży Granicznej, wydzielonych do współpracy ze Służbą SAR, w zakresie działań objętych Krajowym Planem znajduje się w Załączniku H.
- A.50. Policja współpracuje poprzez logistyczne zabezpieczenie dróg dojazdowych przy transporcie sprzętu drogą lądową.

Minister Środowiska

- A.51. Minister Środowiska poprzez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska oraz wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska współpracuje w działaniach zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu oraz na brzegu morskim w zakresie monitoringu oraz oszacowania stanu środowiska. Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska¹⁶ do zadań Inspekcji należy m.in.
- organizowanie i koordynowanie państwowego monitoringu środowiska, prowadzenie badań jakości środowiska obserwacji i oceny jego stanu oraz zachodzących w nich zmian;
  - inicjowanie działań tworzących warunki zapobiegania poważnym awariom oraz usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego.

Państwowy monitoring środowiska dotyczy morskich wód wewnętrznych oraz morza terytorialnego.

- A.52. Wyżej wymienione zadania wykonują:
- Główny Inspektor Ochrony Środowiska;
  - wojewoda przy pomocy wojewódzkiej inspekcji ochrony środowiska, wchodzącej w skład zespolonej administracji wojewódzkiej.

¹⁴ Ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o zmianie ustawy o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2005 r. Nr 100, poz. 835)

¹⁵ Ustawa z dnia 6 maja 2005 r. o zmianie ustawy o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2005 r. Nr 100, poz. 836)

¹⁶ Dz. U. z 2002 r. nr 112, poz. 982 z późn. zm.

A.53. Minister Środowiska sprawuje również nadzór ogólny nad realizacją zadań wynikających z Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach¹⁷, której przepisy nie naruszają, w zakresie postępowania z odpadami przepisów ustawy o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki.

Minister Obrony Narodowej

A.54. Marynarka Wojenna RP wspomaga akcje zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu poprzez działania powietrzne w zakresie monitoringu, działania zabezpieczające oraz przez bezpośredni udział w zwalczaniu. Przystąpienie do akcji realizowane jest na wniosek Służby SAR.

A.55. Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej (BHMW/HOPN) jest Krajowym Koordynatorem Ostrzeżeń Nawigacyjnych¹⁸ (KKON) i w ramach współdziałania wykonuje następujące zadania:

- przekazywanie ostrzeżeń nawigacyjnych (ON) w ramach Światowego Sytemu Ostrzeżeń Nawigacyjnych (WWNWS);
- przyjmowanie, analiza, redakcja i rozpowszechnianie ON (lokalnych, brzegowych i NAVAREA);
- monitoring nadawanych ON;
- odwoływanie ON w momencie ustania ich aktualności;
- realizacja i rozpowszechnianie „Wiadomości Żeglarskich” w wypadku zdarzeń skutkujących długoterminowo;
- pomoc nautyczna;
- wsparcie oceanograficzno – meteorologiczne.

A.56. Wykaz sił i środków Marynarki Wojennej RP, wydzielonych do współdziałania w ramach zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu umieszczony jest w Załączniku H.

Podmioty zarządzające portami oraz operatorzy terminali naftowych

A.57. W ramach Krajowego Planu, Minister właściwy ds. gospodarki morskiej, reprezentowany przez dyrektorów urzędów morskich jest odpowiedzialny za nadzór i kontrolę nad funkcjonowaniem i realizacją lokalnych planów ratowniczych.

A.58. Podmioty zarządzające portem, przystanią, terminalem naftowym lub stoczną remontową opracowują i na bieżąco aktualizują plany zwalczania zanieczyszczeń na terenie wód portowych. Plany te wymagają uzgodnienia z Dyrektorem Służby SAR oraz właściwym terytorialnie komendantem PSP. Uzgodnione plany zatwierdza właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego.

A.59. Podmioty zarządzające portami oraz operatorzy terminali naftowych są odpowiedzialni za prowadzenie akcji ratowniczych na podległych im obszarach. W przypadku, gdy rozmiar zdarzenia przekracza ich własne możliwości przeciwdziałania, mogą oni zwrócić się o wsparcie, zgodnie z Krajowym Planem. Zdolność samodzielnego przeciwdziałania jest każdorazowo określana przez właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego.

¹⁷ Dz. I. 2001 Nr 62, poz. 628 z późniejszymi zmianami.

¹⁸ Źródło: Biuro Hydrograficzne Marynarki Wojennej. Publikacja 541 – Rozpowszechnianie morskich informacji bezpieczeństwa w polskiej strefie odpowiedzialności.

KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROZEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

- A.60. Wszystkie incydenty związane z rozlewem substancji olejowej lub innej szkodliwej, nawet te zlikwidowane własnymi środkami, są raportowane do Służby SAR.
- A.61. Podmioty zarządzające portami oraz operatorzy terminali naftowych są odpowiedzialni za:
- opracowanie i rozwój lokalnych planów ratowniczych. Plany te powinny być wprowadzane we współpracy ze Służbą SAR oraz PSP, a następnie zatwierdzone przez dyrektora urzędu morskiego;
  - zaopatrzenie i obsługę sprzętu niezbędnego do zwalczania zanieczyszczeń w podległych im obszarach;
  - zawarcie odpowiednich umów z zakładami odbioru zanieczyszczeń oraz/lub właścicielami tankowców;
  - szkolenie i trening personelu.
- A.62. W przypadku rozlewu olejowego wewnątrz obszaru podległego podmiotowi zarządzającemu portem lub operatorowi terminala naftowego jest on zobowiązany do:
- przeprowadzenia samodzielnej akcji ratowniczej w skali wyznaczonej planem, pod nadzorem właściwego terytorialnie dyrektora urzędu morskiego i określenia, jakie środki zostały podjęte w celu zminimalizowania skutków incydentu, szczególnie jego wpływu na środowisko. W przypadku zagrożenia lub zanieczyszczenia o zasięgu krajowym sprzęt przeciwrozlewowy rozmieszczony w portach i terminalach naftowych, pozostający w gotowości, może zostać przeznaczony do dyspozycji Służby SAR;
  - zapewnienia prawidłowego przekazania zebranych zanieczyszczeń olejowych do utylizacji.

Operatorzy przemysłowych instalacji morskich

- A.63. Do przemysłowych instalacji morskich zaliczamy jednostki przybrzeżne, które zgodnie z definicją Konwencji OPRC 1992 oznaczają każdą stałą lub pływającą instalację lub konstrukcję przybrzeżną zaangażowaną w działalność poszukiwawczą, wydobywczą lub produkcyjną gazu lub oleju oraz w załadunek lub przeładunek oleju.
- A.64. Lokalny plan ratowniczy operatora przemysłowej instalacji morskiej¹⁹ jest częścią składową Krajowego Planu. Służba SAR i Przedsiębiorstwo Poszukiwania i Eksploatacji Złóż Ropy i Gazu - PETROBALTIC współdziałają na podstawie porozumienia, którego treść przedstawiona jest w Załączniku C.

Rada SAR

- A.65. W skład Rady SAR wchodzi przedstawiciele ministerstw i instytucji związanych z realizacją zadań wynikających z ustawy o bezpieczeństwie morskim. Jest organem doradczym ministra właściwego ds. gospodarki morskiej i opiniodawczym w zakresie opracowania Krajowego Planu. Radzie SAR przewodniczy Dowódca Marynarki Wojennej.

---

¹⁹ Dz. U. z 2002 r nr 109, poz. 961. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w zakładach górniczych wydobywających kopaliny otworami wiertniczymi.

ZADANIA I ROLA PAŃSTWOWYCH AGENCJI I INSTYTUCJI

Służby radiokomunikacyjne

- A.66. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 września 2001 roku w sprawie prowadzenia nasłuchu radiowego na potrzeby Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa²⁰ w sposób szczegółowy określa rodzaje służb radiokomunikacyjnych prowadzących nasłuch radiowy na międzynarodowych częstotliwościach przeznaczonych do odbioru sygnałów o niebezpieczeństwie, zasady i sposób jego prowadzenia oraz przekazywania do Morskiego Ratowniczego Centrum Koordynacyjnego (MRCK) odebranych zawiadomień o niebezpieczeństwie.

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

- A.67. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 września 2001 roku w sprawie zasad i sposobu zapewnienia osłony meteorologicznej na potrzeby Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa²¹ w sposób szczegółowy określa zadania służby meteorologicznej dotyczące osłony meteorologicznej. Polega ona na wykonywaniu obserwacji i pomiarów meteorologicznych, przesyłaniu, gromadzeniu i przetwarzaniu zebranych informacji, prowadzeniu ciągłej analizy warunków meteorologicznych mogących mieć znaczenie dla bezpieczeństwa żeglugi i ratowania życia na morzu. Osłona meteorologiczna jest prowadzona na obszarze M. Bałtyckiego i polskiej strefy brzegowej, a jej wyniki są przekazywane do MRCK.

Parki narodowe

- A.68. Parki narodowe, rezerваты i parki krajobrazowe są prawnie chronione. Z punktu widzenia Krajowego Planu charakteryzują się one najwyższą wrażliwością na zagrożenia i zanieczyszczenia. Rozmieszczenie obszarów szczególnie wrażliwych, ich charakterystyka oraz wymagany poziom zabezpieczenia przedstawione jest w Załączniku R – Analiza wrażliwości środowiska na zanieczyszczenie.

ZADANIA I ROLA INSTYTUCJI NAUKOWYCH

- A.69. W ramach działań objętych Krajowym Planem ze Służbą SAR oraz innymi podmiotami ratowniczymi mogą współpracować:
- Morski Instytut Rybacki w Gdyni,
  - Instytut Morski w Gdańsku,
  - Instytut Ochrony Środowiska,
  - Instytut Oceanografii, Uniwersytet Gdański,
  - Akademia Morska w Gdyni,
  - Akademia Morska w Szczecinie,
  - Akademia Marynarki Wojennej w Gdyni,
  - Politechnika Gdańska,
  - Politechnika Szczecińska,

²⁰ Dz. U. z 2001 r. nr 120, poz. 1282

²¹ Dz. U. z 2001 r. nr 118, poz. 1252

ZADANIA I ROLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

- A.70. Rola pozarządowych organizacji społecznych nie jest określona jednoznacznie. Katastrofa ekologiczna na morzu jest również poważnym problemem społecznym, dlatego udział organizacji ekologicznych powinien być uwzględniony już na szczeblu operacyjnym. Ma to duże znaczenie w przypadku konieczności ratowania zwierząt morskich. Z reguły zajmują się tym organizacje społeczne, takie jak Liga Ochrony Przyrody, lokalne i regionalne towarzystwa ornitologiczne, które koordynują działania wolontariuszy.

ZADANIA I ROLA ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH

Instytucje ubezpieczeniowe

- A.71. Dotyczy statków przewożących substancje olejowe w postaci ładunku. Ubezpieczenie statków od odpowiedzialności cywilnej za szkody spowodowane zanieczyszczeniem olejami, wyrządzone osobom trzecim realizowane jest poprzez członkostwo w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Klubów Odpowiedzialności Cywilnej Armatora (P & I). Każdy z klubów prowadzi doradztwo m. in. w zakresie działalności związanej z roszczeniami odszkodowawczymi. W Polsce przedstawicielami klubów P & I są najczęściej duże agencje morskie. Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu odszkodowań przedstawione są w Załączniku W – Zwrot kosztów udziału w akcji.

Międzynarodowy Fundusz Odszkodowawczy (IOPC)

- A.72. Dotyczy statków przewożących substancje olejowe w postaci ładunku IOPC (International Oil Pollution Compensation Fund) zajmuje się odszkodowaniami za szkody spowodowane zanieczyszczeniem olejami, których wysokość przekracza kwoty gwarantowane ubezpieczeniem statków od odpowiedzialności cywilnej. Szczegółowe zasady funkcjonowania funduszu przedstawione są w Załączniku W – Zwrot kosztów udziału w akcji.

Międzynarodowa Federacja Właścicieli na Rzecz Zanieczyszczeń Powodowanych przez Tankowce (ITOPF)

- A.73. Federacja stowarzyszeń właścicieli tankowców zatrudnia ekspertów technicznych na całym świecie. Ich podstawowym zadaniem jest udzielanie praktycznych wskazówek w zakresie zwalczania zanieczyszczeń olejowych oraz likwidacji skutków tych zanieczyszczeń. Usługi doradcze wykonywane są zazwyczaj na życzenie armatora, klubu P & I lub Międzynarodowego Funduszu Odszkodowawczego.

Międzynarodowe Stowarzyszenie Przemysłu Naftowego dla Ochrony Przyrody (IPIECA)

- A.74. International Petroleum Industry Environmental Conservation Association jest stowarzyszeniem międzynarodowych koncernów naftowych i krajowych instytutów petrochemicznych, którego celem jest pomoc w łagodzeniu skutków oddziaływania działalności przemysłowej na środowisko naturalne. Działalność IPIECA oparta jest na zasadach określonych przez Program Ochrony Środowiska Narodów Zjednoczonych (UNEP) i polega na wymianie informacji i wiedzy praktycznej, analiz eksperckich w ramach ONZ, wzajemnego świadczenia usług eksperckich oraz publikowaniu

informatorów i przewodników z zakresu ochrony środowiska, w tym również w dziedzinie zwalczania zanieczyszczeń na morzu.

Światowa Organizacja Rozładunkowa (WLO)

- A.75. WLO (World Lightering Organization) świadczy usługi awaryjnego rozładunku tankowców na poziomie światowym. Na M. Bałtyckim znajdują się dwie bazy WLO – w Ventspils i Kopenhadze. Każda z nich wyposażona jest w przenośny sprzęt do przeladunku substancji olejowych, generatory gazów obojętnych oraz personel gotowy do działania 24 godziny na dobę.

Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO)

- A.76. IMO jest wyspecjalizowaną agendą ONZ, zajmującą się wyłącznie sprawami morskimi a w szczególności bezpieczeństwem na morzu oraz zapobieganiem zanieczyszczaniu środowiska morskiego przez statki. Cele działania IMO są realizowane poprzez szeroką wymianę informacji, analiz i koncepcji rozwiązań dokonywanych w Komitetach (Bezpieczeństwa na morzu -MSC, Ochrony środowiska morskiego -MEPC, Prawnego – LEG, Ułatwień w obrocie morskim –FAL), Podkomitetach oraz na bieżąco powoływanych Grupach Roboczych. W wyniku tych prac sporządzane są i uchwalane umowy międzynarodowe (konwencje) oraz rezolucje i okólniki, zawierające zalecenia i instrukcje oraz interpretacje dla rządów państw członkowskich, a także poprawki do wcześniej uchwalonych konwencji i dokumentów.

Komisja Helsińska

- A.77. Zgodnie z Art. 19 Konwencji Helsińskiej 1992 Komisja Ochrony Środowiska Bałtyku została utworzona do celów ww. konwencji. Obowiązkiem Komisji jest między innymi:
- stałe obserwowanie wykonywania postanowień niniejszej konwencji;
  - wydawanie zaleceń w sprawie środków dotyczących celów niniejszej konwencji;
  - dokonywanie przeglądu treści niniejszej konwencji wraz z załącznikami i zalecanie Umawiającym się Stronom takich poprawek do niniejszej konwencji oraz jej załączników, jakie mogą być niezbędne, łącznie ze zmianami w spisach substancji i materiałów, jak również przyjmowanie nowych załączników.

Komisja uchwała swój regulamin, tworzy Biuro Komisji zwane Sekretariatem oraz powołuje Sekretarza Wykonawczego oraz ustala warunki dla powołania takiego personelu, jaki może być potrzebny.

Grupa Response – Grupa ds. Przeciwdziałania Zanieczyszczeniom Morza

- A.78. Grupa Response jest jedną z pięciu grup powołanych przez Komisję Helsińską, którym powierzono specyficzne zadania, zależnie od źródła pochodzenia zanieczyszczenia M. Bałtyckiego. Zadaniem Grupy jest praca nad:
- zapewnieniem szybkiego, w skali krajowej i międzynarodowej, przeciwdziałania incydom morskim, powodującym zanieczyszczenie morza;
  - zapewnieniem, by w przypadku takiego incydentu, znajdowało się odpowiednie wyposażenie, możliwe do szybkiego przeciwdziałania w miejscu zdarzenia oraz, by funkcjonowały procedury umożliwiające współpracę państw sąsiedzkich;
  - koordynacją zwiadu lotniczego na szlakach żeglugowych dla uzyskania kompletnego wizerunku nielegalnego zanieczyszczania morza, w celu ujawnienia sprawców

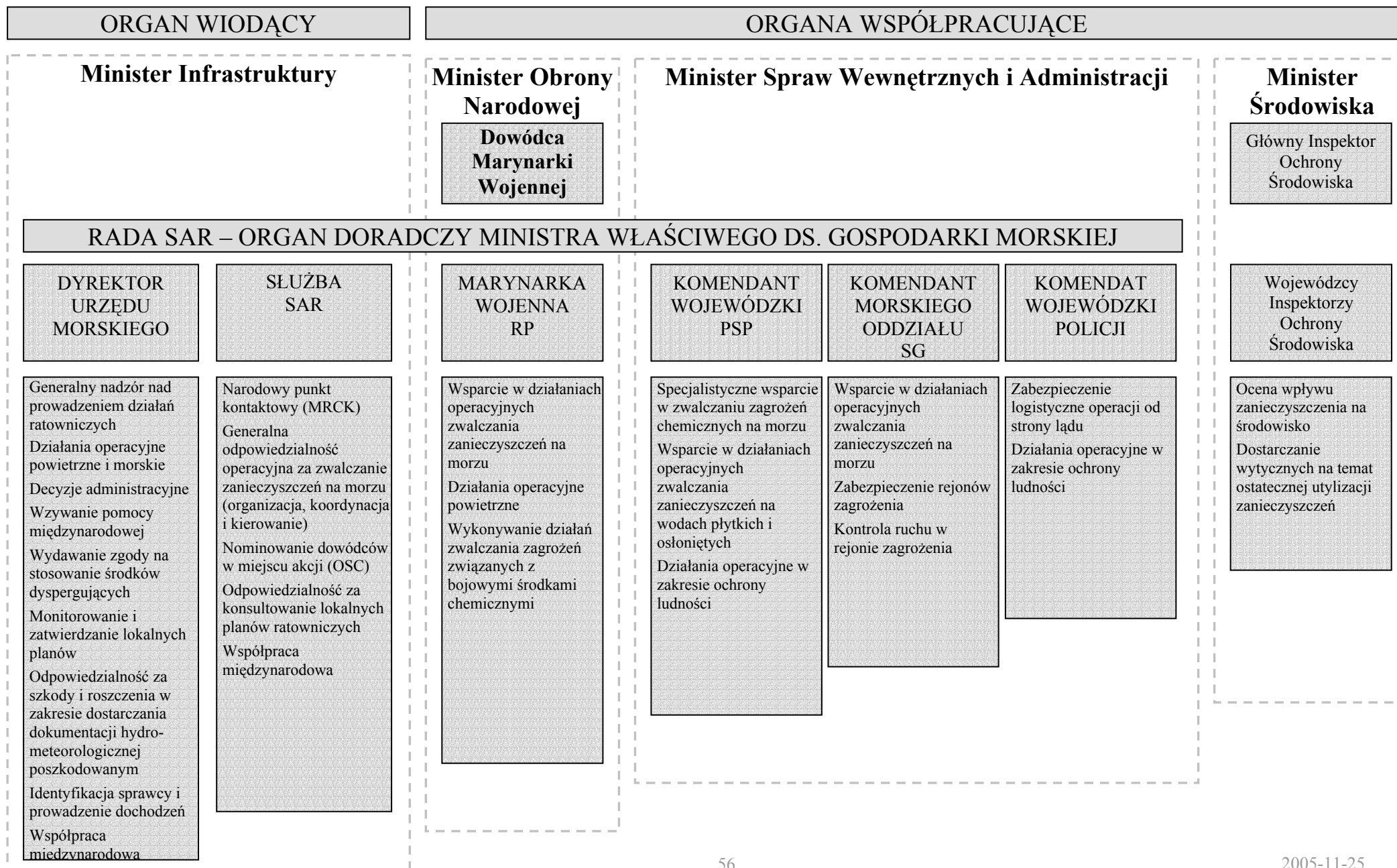
KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

- analizowaniem rozwoju transportu morskiego oraz poszukiwaniem możliwych rozwiązań współpracy międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania, wynikających z tego rozwoju.

Jednym z podstawowych zadań Grupy Response jest ciągła aktualizacja Podręczników Komisji Helsińskiej:

- Tomu 1 (HELCOM Manual Volume 1) – dotyczącego współpracy w zakresie zwalczania zanieczyszczeń olejowych.
- Tomu 2 (HELCOM Manual Volume 2) – dotyczącego zagrożeń i zanieczyszczeń chemicznych.

KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROZEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO
SCHEMAT PODZIAŁU ODPOWIEDZIALNOŚCI

SCHEMAT OPERACYJNY

